

Voortgangsrapportage Samenwerkingsagenda Landbouw

Maart 2019 – december 2020

Inhoud

1. Inleiding	2
2. De thema's	2
2.1 Verbinding Stad-Land	2
2.2 Gezondheid	4
2.3 Economisch rendabele landbouw	6
Subthema: Ruimtelijk beleid en landbouwstructuur	6
Subthema: Vrijkomende agrarische bebouwing	8
2.4 Circulaire landbouw.....	13
2.5 Natuurinclusieve landbouw.....	15
Subthema: Duurzame landbouw met natuur.....	15
Subthema: Waterkwaliteit	16
2.6 Klimaatneutrale landbouw	18
Subthema: Klimaat	18
Subthema: Bodemdaling	19
2.7 Overig	19
3. Moties.....	20
3.1 Motie 13. Landbouwcoaches breder inzetten.....	20
3.2 Motie 14. Utrechtse aanpak dierenwelzijn	20
3.3 Motie 100. VAB's en Motie 115. VAB en criminaliteit.....	22
3.4 Motie 103. Het belang van kinderboerderijen	23
3.5 Moties die worden meegenomen in andere sporen	23
4. Tot slot.....	23

1. Inleiding

In september 2018 is de Landbouwvisie vastgesteld door Provinciale Staten en in februari 2019 is de Samenwerkingsagenda Landbouw (SAL) vastgesteld. In de Samenwerkingsagenda Landbouw is toegezegd dat voor de SAL jaarlijks (tot en met het jaar 2023) een afzonderlijke voortgangsrapportage wordt opgesteld. Hierin wordt gerapporteerd wat de provincie heeft gedaan en wordt geschetst hoe de provincie Utrecht met samenwerkende partijen op weg is met de uitvoering van de verschillende acties uit de Samenwerkingsagenda. In 2024 zullen de Provinciale Staten worden geïnformeerd over de bereikte doelen in 2023. Daarnaast worden Provinciale Staten via de jaarcyclus geïnformeerd over de voortgang van beleid en uitvoering én de financiële stand van zaken. Over de voortgang van de (landbouw) maatregelen die via de Agenda Vitaal Platteland worden uitgevoerd, wordt ook jaarlijks gerapporteerd.

Voor u ligt de eerste voortgangsrapportage Samenwerkingsagenda Landbouw. Hierin lopen we de toegezegde activiteiten uit de SAL na en rapporteren over de behaalde resultaten. Dit doen we in hoofdstuk 2 aan de hand van de zes thema's uit de Samenwerkingsagenda, namelijk Verbinding Stad-Land, Gezondheid, Economisch rendabel, Circulaire landbouw, Natuurinclusieve landbouw en Klimaatneutrale landbouw. De SAL is de kapstok voor rangschikking en overzicht van onze werkzaamheden. In hoofdstuk 3 geven we aan hoe de moties zijn opgepakt die zijn aangenomen tijdens de behandeling van de Landbouwvisie en de SAL. Tot slot gaan we in hoofdstuk 4 in op de samenwerking met stakeholders.

Deze voortgangsrapportage is dus geen evaluatie van het beleid of de uitvoering. Ook doen we geen voorstellen voor bijstelling of aanpassing van het beleid.

2. De thema's

Per thema worden eerst de doelen voor 2023 weergegeven, zoals beschreven in de SAL. Daarna volgt een opsomming van de uitgevoerde activiteiten en de behaalde resultaten. De nadruk ligt op de acties die we als provincie zelf hebben uitgevoerd, aangejaagd of in gang gezet.

2.1 Verbinding Stad-Land

Doelen 2023

- De provincie is aangesloten bij betekenisvolle coalities van producenten, ketenpartijen, consumenten, overheden en kennisinstellingen, die bijdragen aan de opschaling van de markt voor streekproducten en neemt een actieve rol in het realiseren van een gedeelde doelstelling met betrekking tot de consumptie of de afname van streekproducten
- De provincie Utrecht geeft het goede voorbeeld door in haar eigen catering te zorgen voor zo veel mogelijk duurzame, korte keten producten uit Utrecht en omgeving en heeft andere (overheids-)organisaties in de Utrechtse regio gestimuleerd dit ook te doen

Activiteiten en resultaten

Aansluiten bij netwerken voor regionaal voedsel	
Resultaat	Wij zijn deelnemer en actieve partner van FPUR (Food-Print Utrecht Region) geworden. In oktober 2020 hebben we met de gemeente Utrecht en overige partners van de FPUR een online netwerkbijeenkomst georganiseerd met als thema: 'Voedselomgeving: van beleidstafel naar keukentafel'. De plannen van Provincie

	Utrecht en gemeente Utrecht voor de Voedselagenda resp. een Gezonde voedselomgeving zijn daar gepresenteerd. Actieve partijen voor de korte keten hebben hun inzet en ervaringen gedeeld met de aanwezigen. In 2019 hebben we meegedraaid met de CityDeal Voedsel. De Citydeal is afgelopen, er werd onderzoek gedaan naar een nieuwe vorm van samenwerking. Inmiddels is vanuit de Green Deal Catering ook een nieuwe samenwerking tussen provincies en het ministerie ontstaan op het gebied van korte ketens.
--	--

Uitrol boerderijlessen Boerderij in de kijker over de gehele provincie

Resultaat	Boerderij in de kijker is uitgerold over de hele provincie. Het aanbod is ook uitgebreid naar groepen 7 en 8 van de basisschool. Momenteel wordt een aanvraag voorbereid voor uitbreiding naar Voortgezet Onderwijs met middelen van AVP.
------------------	--

Lokaal Voedsel 3.0

Resultaat	We hebben een financiële bijdrage geleverd aan dit project vanuit POP3 en meegedraaid in de begeleidende projectgroep. Het project zorgt dat aanbod en afzet bij elkaar worden gebracht en dat kennis en knelpunten op het gebied van lokaal voedsel worden gedeeld en opgepakt. De website en bijeenkomsten vormen een platform waar voedselondernemers elkaar kunnen vinden. Andere gerealiseerde LEADER projecten (zie ook https://leaderutrechttoost.nl/projecten/): - Mijn Boerderijtje app: met de app Mijn Boerderijtje kunnen mensen uit de stad via hun telefoon 'meeboeren' op het platteland. Zie ook www.mijnboerderijtje.nl - Moestuin op de Soester Eng: aanleg van een moestuin van 1 hectare voor het telen van winter- en zomergroente op de Soester Eng. Zie ook: www.engtuin.nl/moestuin
------------------	---

Provincie geeft het goede voorbeeld - I

Resultaat	We hebben adviesbureau Greendish de opdracht gegeven ons te adviseren en te ondersteunen om samen met bedrijfsvoering en de cateraar te zorgen dat in ons bedrijfsrestaurant en in de catering op locatie zo veel mogelijk gezonde en duurzame voeding geserveerd gaat worden. Wij hebben doelen geformuleerd ten aanzien van transparantie over de herkomst van cateringproducten en op het gebied van het vergroten van het aandeel van producten uit de regio in het assortiment. Met de wijzigingen in het cateringaanbod zorgen wij dat de medewerkers, voor dezelfde prijs, een voedzame lunch kunnen verkrijgen. Afhankelijk van het verloop van de Coronacrisis, worden in 2021 de eerste resultaten zichtbaar.
------------------	--

Provincie geeft het goede voorbeeld - II

Resultaat	Op 5 oktober 2020 hebben we tijdens de digitale Handelsmissie van de minister van LNV, met het Ministerie van LNV en 11 provincies de Green Deal Duurzame Catering ondertekend. Een gezamenlijke vervolgstap is het opstellen van een Roadmap Korte Keten om te komen tot een nationale samenwerking en de ontwikkeling van de lokaal voedsel beweging in de komende tijd. Voor deze Handelsmissie hebben we Utrechtse deals voorbereid. Vanwege Corona zijn deze uiteindelijk niet doorgegaan.
------------------	---

Verkenning kinderboerderijen (motie 103)

Resultaat	Zie paragraaf 3.4 Motie 103 Het belang van kinderboerderijen
------------------	--

Opstellen Voedselagenda

Resultaat	Medio 2020 zijn de eerste contouren van de Voedselagenda ambtelijk opgesteld. In januari 2021 is een expertmeeting Voedsel voor Provinciale Staten georganiseerd en zijn gesprekken met stakeholders gehouden. De definitieve Voedselagenda met een eerste bijbehorend uitvoeringsprogramma worden in april 2021 aan Provinciale Staten voorgelegd.
------------------	---

Overige activiteiten en resultaten

Wat	- Subsidie aan TV-serie De Keuken van Utrecht. Dit is een informatieve serie die vanaf 1 april tot oktober 2020 wekelijks bij RTV Utrecht is uitgezonden (met onderbreking tussen mei en september vanwege corona). - Werkbezoek Maatschap Blitterswijk 8 juni 2020. Korte keten, nieuw verdienmodel, kringlooplandbouw. POP3-project 'UT Rond': innovatieve duurzame bedrijfsvoering met veel vers gras en hooi met nieuw merk kaas 'UUT HOOI'.
------------	--

2.2 Gezondheid

Doelen 2023

- De uitvoering van het Hoofdlijnenakkoord Warme Sanering Varkenshouderij heeft geleid tot significante emissiereducties in de varkenshouderij.
- De Regiodeal Foodvalley heeft geleid tot meer kennis, innovaties en bedrijvigheid op de as voedsel en gezondheid.

Activiteiten en resultaten

Omgevingsvisie en Omgevingsverordening: aandacht voor gezondheidsrisico's rondom fijnstof, geur en zoönosen

Resultaat	In de Ontwerp-Omgevingsvisie wordt op niveau aandacht besteed aan gezondheid in relatie tot luchtkwaliteit. In het onder de Omgevingsvisie op te stellen programma 'Gezond en Veilig' zal de aanpak van de gezondheidsrisico's rondom dit onderwerp in relatie tot landbouw, verder verkend worden.
------------------	---

Vervolg geitenstop

Resultaat	Uit onderzoek in Noord-Brabant en Limburg is enkele jaren geleden gebleken dat mensen meer kans hebben op het krijgen van een longontsteking als ze in de buurt van geitenhouderijen wonen. Uit de resultaten van het vervolgonderzoek (2020) blijkt dat er ook in Utrecht, Gelderland en Overijssel een relatie tussen veehouderijen (en dan met name geitenhouderijen) en longontsteking is geconstateerd. Over de mogelijke oorzaken daarvan vindt momenteel vervolgonderzoek plaats. Bevindingen hiervan worden besproken in het Kennisplatform Veehouderij en Humane Gezondheid waar provincie Utrecht ook in is vertegenwoordigd. Afronding van het totale VGO III onderzoek zal waarschijnlijk mede door opgelopen vertraging vanwege de coronacrisis pas in de loop van 2022 kunnen worden opgeleverd. Op dat moment kan en zal worden gezien of en zo ja op welke wijze de 'geitenstop' wordt opgeheven.
------------------	---

Regiodeal FoodValley

Resultaat	In juli 2019 zijn het Rijk en de regionale partners uit Foodvalley de Regio Deal Foodvalley overeengekomen. De regionale partijen hebben in een Samenwerkingsovereenkomst (SOK) vastgelegd hoe de besluitvorming over o.a. de inzet van de financiële middelen wordt vormgegeven. De Regiodeal onderscheidt drie sporen. Voor het thema gezondheid is spoor 2, Gezonde voeding van prille start tot oude dag, relevant. Spoor 2 richt zich op Gezonde voeding van prille start tot oude dag. Binnen dit spoor wordt gewerkt aan 'gezonde voedselkeuzes in een gezonde voedselomgeving', dit sluit aan op de Voedselagenda. Spoor 1, Versnelde transitie van de primaire sector, komt in paragraaf 2.4 aan bod. Spoor 3 tot slot richt zich op Versterking Kennis- en Innovatiecluster. In spoor 3 wordt ingezet op a) subsidies voor faciliteiten: investeringen in nieuwe onderzoeksapparatuur en in nieuwe proeffaciliteiten; b) het World Food Centre Experience; en c) de Food Academy Nijkerk. Via LaMi.nl dragen we actief bij aan de communicatie over de Regiodeal met betrekking tot de verschillende activiteiten.
------------------	---

Aansluiten bij programma's Foodvalley (motie 95 en 96)

Resultaat	Via het PEV (Praktijkcentrum Emissiereductie Veehouderij), ondergebracht in het PEC (Poultry Expertise Centre) te Barneveld, zijn emissie reducerende technieken (fijnstof en verbetering van stalklimaat) in onderzoek gebracht. Dit heeft geleid tot nieuwe technieken die landelijk worden ingezet. Door aanvullend beleid bij vergunningverlening is bij zowel bestaande stallen als in nieuwbouw meer emissiereductie bereikt dan wettelijk vereist. November 2019 en 2020 zijn ambassadeursbijeenkomsten voor het onderdeel schone lucht gehouden. Via het Landbouwnetwerk in Regio Foodvalley liep een project van agrarische coaches. Het vervolg hiervan in het Utrechtse deel, is in ons project Plattelands-coaches geïntegreerd. De inhoud van motie 95 (Aansluiten bij Foodvalley) is geheel geïntegreerd in spoor 1 van de Regiodeal Foodvalley. Zie paragraaf 3.5 voor uitvoering van motie 96 (Landbouw en luchtkwaliteit).
------------------	--

Vervolg Proeftuin Veenweiden

Resultaat	In afwachting van de gebiedsgerichte aanpak stikstof en de evaluatie van het AVP Programma Aanpak Veenweiden zijn de gesprekken over een vervolg op de Proeftuin recent opgestart. Hierbij wordt afgestemd met de gebiedstafel Noordwest Utrecht voor de gebiedsgerichte aanpak Stikstof.
------------------	--

Sanering varkenshouderij

Resultaat	In een tweetal bijeenkomsten is i.s.m. provincie Gelderland uitleg over de saneringsregeling gegeven aan de gemeenten. Daarbij was ook LNV vertegenwoordigd. In IPO verband is extra vergoeding voor geboden inzet van gemeenten bewerkstelligd. Uiteindelijk hebben in Utrecht drie varkenshouderijen zich aangemeld voor de regeling Sanering Varkenshouderij.
------------------	---

Nertsenhouderijen (niet genoemd in SAL)

Wat	Met de uitbraak van corona is de nertsenhouderij ook in Nederland versneld afgebouwd. Hiervoor zijn vanuit de landelijke overheid extra financiële middelen beschikbaar gesteld (150 miljoen euro extra, naast de 32 miljoen euro die eerder beschikbaar is gesteld voor sloop- en ombouwregeling voor nertsenhouders). Inmiddels zijn begin 2021 alle nertsenhouderijen in Nederland gestopt met hun bedrijf. Van de 124 bedrijven bevindt zich er één in Utrecht (Renswoude). De gemeente is in overleg met betrokken ondernemer voor het bezien van vervolgstappen op deze locatie.
------------	--

2.3 Economisch rendabele landbouw

Het economisch rendabel zijn van agrarische bedrijven is een belangrijk uitgangspunt bij de gehele landbouwtransitie en raakt daarmee aan alle thema's uit de samenwerkingsagenda (zie hoofdstuk 2). Op veel vlakken heeft de provincie daarbij geen centrale rol. Dit is wel het geval waar het gaat om ruimtelijke condities, landbouwstructuur of vrijkomende agrarische bebouwing. Binnen meerdere projecten werken we aan het verbeteren en ontwikkelen van verdienmodellen. Dit gebeurt o.a. in het kader van Duurzame Landbouw met Natuur (zie par. 2.5). In de Samenwerkingsagenda Landbouw onderscheiden we twee subthema's bij Economisch rendabele landbouw. Dit zijn het subthema Ruimtelijk beleid en landbouwstructuur en het subthema Vrijkomende agrarische bebouwing. In de volgende paragrafen worden deze doelen en aanpak op deze onderwerpen beschreven.

Subthema: Ruimtelijk beleid en landbouwstructuur

Doelen 2023

- De provincie heeft nieuwe instrumenten ontwikkeld en in gebruik om efficiënte kavelruilprocessen met voldoende ruilgrond mogelijk te maken. Opgaven zoals het afremmen van bodemdaling, herstel van biodiversiteit en de energietransitie worden in deze aanpak meegenomen.
- De economische ontwikkelingsruimte voor landbouwbedrijven wordt optimaal benut door het Programma Aanpak Stikstof (PAS) op een juridisch houdbare wijze uit te voeren (geldt ook voor periode na 2023). *Noot: inmiddels is dit opgevolgd door Aanpak Stikstof.*
- De landbouwgronden in eigendom van de provincie worden daar waar mogelijk meerjarig verpacht.

Activiteiten en resultaten

Beschikbaarheid ruilgrond

Resultaat	Vanuit landbouw is een bijdrage geleverd aan de Nota Grondbeleid die in 2020 door de Staten is vastgesteld. De Nota Grondbeleid biedt de kaders voor de tijdelijke aankoop van grond op basis van provinciale opgaven zoals stikstof en bodemdaling. Voor de kavelruil Kamerik-Harmelen hebben Gedeputeerde Staten reeds de ruimte geboden om waar nodig gronden tijdelijk aan te kopen ten behoeve van afremmen bodemdaling.
------------------	---

Verkenning aanpassing provinciaal pachtbeleid (motie 99A)

Resultaat	In de Nota Grondbeleid (september 2020 vastgesteld door PS) is uitgewerkt hoe de provincie om wil gaan met meerjarige pachtcontracten. Het grondbezit van de provincie is in principe tijdelijk. Gronden worden ingezet voor doelrealisatie binnen de provinciale opgaven. Indien mogelijk worden percelen in meerjarige geliberaliseerde pacht uitgegeven. In de pachtcontracten die de provincie uitgeeft, zullen restricties staan met betrekking tot het gebruik van gewasbeschermingsmiddelen, bemesten, maaien (In weidevogelkerngebied geldt een uitgestelde maaidatum) en randenbeheer. Deze restricties worden opgelegd vanuit de gedachte dat hiermee de biodiversiteit kan worden verbeterd en de bodemvruchtbaarheid kan verbeteren. Zie ook par. 3.5 voor afhandeling van motie 99A.
------------------	---

Plattelandscoaches

Resultaat	Begin 2020 is als eerste een marktverkenning uitgevoerd. Op basis daarvan hebben we gekozen voor een hybride organisatiemodel. We denken zo een goede mix tussen onafhankelijk opererende plattelandscoaches en sturing op ambities voor de doelen uit de Landbouwvisie te kunnen garanderen. Voor de organisatie zijn Operationeel management en een projectmanager aangetrokken. Begin november 2020 zijn na een wervingsprocedure 12 plattelandscoaches geworven. Zij zijn van alle benodigde inhoudelijke (beleids)informatie voorzien. Medio november 2020 is gestart met de publiciteitscampagne om agrarisch ondernemers te laten deelnemen en is het loket voor aanmelding en deelname via lami.nl/plattelandscoaches geopend. Eind 2020 waren er 64 aanmeldingen, verspreid over de provincie. In december zijn ook de eerste coachgesprekken gevoerd. In de aanloop naar de uitvoering zijn extern betrokken organisaties en gemeenten uitgebreid geconsulteerd. Zij zitten nu in een kerngroep die ons regelmatig adviseert over de te volgen koers en aanpak. Zie ook par. 3.1 voor afhandeling van motie 13.
------------------	--

Veenweiden in Beweging

Resultaat	In 2019 en 2020 zijn vier kennisdocumenten opgesteld. Deze gaan over bodemdaling, duurzame landbouw, infrastructuur en duurzame energie. Deze documenten zijn besproken met de agrariërs in Kamerik. De agrariërs hebben samen met de overheden ontwikkelmogelijkheden geschetst voor 2030 en 2050. Ook is een pilot ontwikkeld over de landschappelijke inpassing van zonnevelden. Begin 2021 wordt het project afgerond door middel van een infografic en adviezen voor de omgevingsplannen van de betrokken overheden. De kennisdocumenten zijn o.a. gebruikt in de Kavelruil Kamerik-Harmelen. Veenweiden in Beweging heeft het draagvlak voor de aanpak van bodemdaling vergroot. Binnen de kavelruil kunnen daardoor per polder collectieve plannen voor de aanleg van waterinfiltratiesystemen worden gemaakt.
------------------	---

Jonge landbouwers

Resultaat	Eerste bijeenkomst met jonge boeren was 23 september 2019. Als vervolg hierop hebben we in samenwerking met LTO plannen ontwikkeld voor een denktank, waarbij ook samenwerking is gezocht met het HAJK (Hollands Agrarisch Jongeren Kontakt). De denktank komt viermaal per jaar samen en creëert de mogelijkheid voor jonge boeren en provincie om met elkaar in gesprek te gaan over actuele thema's. Het doel van de bijeenkomsten is informeren, inspireren en ophalen wat er leeft onder de jonge boeren. Door de coronacrisis heeft in 2020 geen startbijeenkomst kunnen
------------------	--

	plaatsvinden. Deze is gepland voor 2021 wanneer grotere gezelschappen weer samen mogen komen.
--	---

Overige activiteiten (niet genoemd in SAL)

Toekomstige ontwikkeling glastuinbouwgebied Harmelerwaard	
Resultaat	De Harmelerwaard is een van de twee glastuinbouw-concentratiegebieden in de provincie Utrecht. Ondernemers in dit gebied (100 hectare) geven aan dat zij op korte en middellange termijn serieuze bedreigingen zien voor een gezonde bedrijfsvoering op deze locatie. Daarom is een (verkennd) advies gevraagd naar de (on)mogelijkheden voor investeringen in herstructurering dan wel andere bestemmingen als financiële drager voor een transformatie. Betrokken partijen zijn Tuindersvereniging Harmelerwaard met ondersteunend bureau, LTO-Nederland (Glaskracht), gemeente Woerden.

Kavelruil Kamerik-Harmelen	
Resultaat	De provincie is opdrachtgever voor de Kavelruil Kamerik-Harmelen. Doel van het project is landbouwstructuurversterking in combinatie met afremmen bodemdaling, versterken biodiversiteit en waterbeheer. De provincie brengt ca 80 ha ruilgrond in. In 2020 hebben GS besloten over de inbreng van provinciaal eigendom in de kavelruil en is besloten om meer nadruk te leggen op de aanpak van bodemdaling. Ook hebben GS de kavelruilcommissie ingesteld. Eind 2020 was er inzicht in de eerste ruilplannen en maatregelen om bodemdaling te remmen, biodiversiteit en waterbeheer te verbeteren. Voor deelgebieden wordt bij voldoende draagvlak een extra gebiedsproces gestart dat gericht zal zijn op een collectieve aanpak van de maatschappelijke doelen (zie ook Veenweiden in Beweging) Betrokken partijen zijn: Gemeente Woerden, HDSR, LTO Noord en agrarisch natuurcollectief Rijn, Vecht en Venen.

Advisering	
Wat	- Advisering in het kader van Ruimtelijke ontwikkeling. - Inbreng t.b.v. Ontwerp Omgevingsvisie en -Omgevingsverordening

Subthema: Vrijkomende agrarische bebouwing

Doelen 2023

- Er ligt een gezamenlijke, goed werkende aanpak van provincie en gemeenten voor het ontzorgen van agrariërs en versnellen van het vinden van een goede herbestemming en/of sloop van vrijkomende agrarische bebouwing. Bijvoorbeeld met goed functionerende VAB-loketten.
- De omgevingsverordening biedt ruimte voor experimenten met betrekking tot herbestemming of sloop.
- Vanuit een goed overzicht van de best beschikbare technieken heeft de provincie samen met betrokken partijen een stimuleringsbeleid ontwikkeld voor het circulair bouwen van nieuwe stallen.

Activiteiten en resultaten.

Vanwege motie 115 (aangenomen tijdens PS 11 november 2020) wordt in deze rapportage bijzondere aandacht besteed aan het onderwerp Vrijkomende Agrarische Bebouwing. Deze motie vraagt "... om

PS jaarlijks, in de rapportage over de uitvoering samenwerkingsagenda landbouw, te rapporteren over de voortgang. Voor de eerste keer in januari 2021.”

Om verrommeling en ondermijning tegen te gaan en het landelijk gebied vitaal te houden stimuleert de provincie sloop en herbestemming van Vrijkomende Agrarische Bebouwing (VAB). De grootste spelers voor dit onderwerp zijn de agrariërs en andere erfeigenaren zelf en de gemeenten. Bij de gemeenten is het loket voor de erfeigenaren; de gemeenten beoordelen initiatieven en zien ook toe op de naleving van de regels uit het bestemmingsplan. Als provincie zijn we, conform de Landbouwvisie en Samenwerkingsagenda Landbouw, vooral de drempels voor sloop en/of herbestemming in beeld aan het brengen en waar mogelijk weg aan het nemen. Het doel dat hierbij voor ogen staat is een integrale, gezamenlijke, goed werkende aanpak voor het ontzorgen van agrariërs en het faciliteren van gemeenten.

We doen dit door:

1. Het vergaren, ontsluiten en delen van kennis;
2. Ontwikkelen van instrumenten;
3. Verstreken van subsidies;
4. Samenwerking met gemeenten (groeimodel) en banken ontwikkelen;
5. Samenwerking met het Rijk.

Hieronder worden deze onderdelen uitgewerkt. Tot slot gaan we in op de uitwerking van motie 100.

1. Het vergaren, ontsluiten en delen van kennis	
Wat	<u>Fiscaliteit</u> Eén van de belangrijkste obstakels voor agrarische ondernemers bij bedrijfsbeëindiging of herbestemming is de fiscaliteit. Wij hebben een opdracht uitgezet om de fiscale informatie, voor verschillende toekomstscenario's van een bedrijf helder en in goed begrijpelijke taal weer te geven. Deze informatie ontsluiten we via de VAB-pagina op de website van de provincie. <i>Planning: gereed 1e kwartaal 2021</i> <u>Inspirerende voorbeelden</u> We inspireren agrariërs en andere erfeigenaren met goede voorbeelden. Voorbeelden die inzicht geven in de ruimtelijke regels, zowel in de basisprincipes daarvan (sloopeisen) als in de mogelijkheden om creatief met die basiseisen om te gaan door aanvullende kwaliteit (maatwerk) te realiseren. Er zijn in de provincie diverse voorbeelden van mooie resultaten. Deze voorbeelden gaan we via een inspirerend verhalenboek ontsluiten op onze provinciale website. Samen met onze VAB wijzer (zie onder 2.) die, via vraag en antwoord, inzicht geeft in onze ruimtelijke regels, bieden we dan een totaaloverzicht dat de nadruk legt op mogelijkheden en kansen in plaats van op knelpunten en belemmeringen. Zo willen we inzicht en overzicht bieden, maar ook inspireren. <i>Planning: gereed 1e kwartaal 2021</i>
2. Instrumenten ontwikkelen	
Wat	<u>VAB-wijzer</u> Een vaak gehoord geluid is dat onze ruimtelijke regels te star zouden zijn, met name waar het de sloopeisen bij functiewijziging betreft. Er zou onvoldoende oog zijn voor het feit dat geen enkel erf hetzelfde is en de ruimtelijke omstandigheden op iedere plek anders zijn. Binnen het provinciaal ruimtelijk beleid en de regelgeving is er echter meer ruimte om aan de behoefte aan maatwerk tegemoet te komen dan veel

partners denken. Er kan van sloopeisen worden afgeweken en meer gebruikruimte worden gecreëerd, als er een aanvullende kwaliteitsimpuls voor de omgeving wordt gerealiseerd. Besluitvorming over dergelijk maatwerk is wel vaak een taai proces. Het vraagt, naast creativiteit en doorzettingsvermogen, kennis van de mogelijkheden. Wij gaan daarom die mogelijkheden overzichtelijk presenteren in een digitale VAB-wijzer. Deze geeft niet alleen voor elke situatie de formeel geldende regels op een duidelijke manier aan, maar biedt ook praktische informatie om de speelruimte in de regels optimaal te benutten. Bijvoorbeeld: welke aanvullende vormen van kwaliteit zijn denkbaar, en hoe weeg je die? Deze VAB-wijzer wordt gedurende het ontwikkelproces getest met enkele gemeenten (gebruikers). Ook deze VAB-wijzer ontsluiten we via de VAB-pagina op de website van de provincie.

Planning: gereed 1e kwartaal 2021

VAB-data op kaart

We hebben kaarten (storymaps) samengesteld die inzicht geven in de stand van zaken VAB, kaarten die kansen in beeld brengen voor herbestemming en kaarten die bedreigingen in beeld brengen voor ondermijning. Deze kaarten zijn ontsloten via de VAB-pagina op de website van de provincie.

Planning: kaarten zijn gereed

Plattelandscoaches (zie ook subthema Ruimtelijke ontwikkeling)

Voor de VAB-aanpak vormen de plattelandscoaches (apart project) één van de belangrijkste instrumenten. De plattelandscoaches worden goed toegerust voor de onderwerpen VAB door uitleg over onze ruimtelijke regels en door presentatie en uitleg van de ontwikkelde (kennis) instrumenten zoals geschetst in dit hoofdstuk. In samenwerking met het Regionale Informatie en Expertise Centrum (RIEC) Midden-Nederland worden de plattelandscoaches ook geïnstrueerd over ondermijnende (drugs)criminaliteit in relatie tot het buitengebied.

Planning: kennisoverdracht VAB en ondermijning aan plattelandscoaches: december 2020 en 1e kwartaal 2021

3. Subsidies verstrekken

Wat

VAB-programma regio's Amersfoort en Foodvalley

De provincie heeft het VAB-programma van de regio's Amersfoort en Foodvalley mede gesubsidieerd. De eindrapportage moet nog worden aangeleverd, dat gebeurt op korte termijn. Dit programma heeft verschillende resultaten opgeleverd, zoals:

- Een intensievere VAB beleidsafstemming en kennisuitwisseling tussen de regio Amersfoort- en Foodvalley gemeenten. Er ontstaat mede daardoor een steeds beter besef dat gemeentelijke visievorming en intergemeentelijke samenwerking erg belangrijk is om leegstand aan te pakken.
- Er zijn drie VAB-experimenten uitgevoerd, o.a. in Renswoude. De leerpunten uit deze experimenten zijn samengebracht in een factsheet.
- Er is een communicatieplan uitgewerkt dat zich richt op bewustwording en ondersteuning.
- Er is lobby gevoerd over knelpunten fiscaliteit, waardoor de relatie tussen stoppen of herbestemming en de fiscus nu ook in de landelijke politiek extra aandacht heeft. Zo is er in 2018 een excursie met Tweede Kamerleden en enkele leden van de Stuurgroep VAB geweest. In 2019 is er vanuit het programma een brief aan de Tweede Kamer gestuurd om aandacht voor het onderwerp te vragen. De stakingsregeling is aangepast, dit betreft de

	mogelijkheid tot schuiven tussen het stakingsmoment en de afrekening over de winst. ○ Er zijn rapporten beschikbaar gekomen waarin informatie staat over de haalbaarheid van circulair bouwen in het buitengebied (ook deze rapporten gaan we via onze provinciale VAB-website ontsluiten). ○ Het VAB-loket (vervolg van pilot uit 2018, destijds gesubsidieerd door de provincie via het Innovatieprogramma Fysieke Leefomgeving) is per september 2019 project onderdeel van het VAB-programma voor de beide regio's. Het is een informatieloket met registratiefunctie voor de beide regio's. Het loket wordt in 2021 geïntegreerd met het agroloket van het Landbouwnetwerk Regio Foodvalley. Via dit agroloket worden ondernemers onder andere doorverwezen naar de plattelandscoaches. <i>Planning: Er komt waarschijnlijk een 2e fase VAB-programma waarvoor we als provincie een subsidieverzoek zullen ontvangen. Deze 2e fase zal bestaan uit een verdere uitwerking van kansrijke uitkomsten van fase 1. Fase 2 zal meer gericht zijn op uitwerken van VAB werkwijzen/oplossingen die provinciebreed toepasbaar zijn. Ook zal fase 2 de samenwerking centraal stellen tussen de betrokken partners waaronder provincie en gemeenten en dus minder als los programma van de beide regio's staan.</i>
--	---

4. Samenwerking met gemeenten (groeimodel)

Wat

Voor een goede VAB-aanpak is het noodzakelijk dat in de (op te stellen) omgevings- of structuurvisies van gemeenten een visie landelijk gebied vorm krijgt inclusief de beoogde VAB-aanpak daarbij. Een dergelijke beleidsbasis is noodzakelijk om gemeentelijke samenwerking te krijgen voor het stimuleren van sloop en herbestemming.

Als indicator voor de VAB-problematiek (provinciale begroting) hebben we dan ook geformuleerd:

Wij zetten erop in dat tenminste één gemeente in 2021 een visie op VAB heeft opgenomen in haar structuur- of omgevingsvisie voor het buitengebied die verder gaat dan een standaardregeling en afgestemd is op de provinciale kaders; daarin wordt bijvoorbeeld invulling gegeven aan intergemeentelijke samenwerkingen en aan een onderbouwing van aanvullende beoordelingscriteria.

Samenwerking met gemeenten doen we, bij voorkeur, zoveel mogelijk in aansluiting op gebiedsgerichte projecten waarbij de provincie de gemeenten opzoekt en die wat problematiek betreft, relatie hebben met (het ontstaan van) VAB's. denk daarbij bijvoorbeeld aan de stikstofaanpak.

Ook externe partijen brengen we in contact met gemeenten zoals bv het Regionale Informatie en Expertise Centrum (RIEC), Stichting Meld Misdaad Anoniem en het Centrum voor Criminaliteitspreventie en Veiligheid (CCV) voor hun activiteiten op het gebied van ondermijning.

Vanuit het ondermijningsstandpunt bezien zetten we in op voorkomen in plaats van genezen. Door samen te werken met bovengenoemde ketenpartners willen we de weerbaarheid tegen criminele invloeden binnen de provincie Utrecht vergroten om het criminel en zo lastiger te maken voet aan de grond te krijgen.

De plattelandscoaches zijn goed toegerust voor de onderwerpen VAB en ondermijning.

5. Samenwerking met het Rijk

Wat	Het Rijk heeft in de Nationale Omgevingsvisie een samenwerkingsafspraken met de regio's opgenomen over een gemeenschappelijke aanpak van de VAB-problematiek. Deze is gericht op het voorkómen van leegstand door herbestemming en sloop. Het rijksbeleid en de wijze van samenwerking moet nog gestalte krijgen in een Nationaal Programma Landelijk Gebied. Als provincie Utrecht zouden we proactief willen deelnemen in dit proces.
------------	---

Stand van zaken motie 100, Vrijkomende Agrarische bebouwing

Wat	Via motie 100 zijn aan Gedeputeerde Staten vijf punten opgedragen. Deze worden hieronder nader uitgewerkt. 1. In 2020 de aanpak terugdringing VAB middels een VAB-platform (provincie, gemeenten en maatschappelijke partners) concreet te maken. Met de gemeenten breiden we stapsgewijs de samenwerking uit waarbij we aansluiten op lopende processen zoals de plattelandscoaches, de stikstof- en de bodemdalingsaanpak. Met het Regionale Informatie en Expertise Centrum (RIEC) werken we samen voor de verkenning van de problematiek en het verkrijgen van data, met het Centrum voor Criminaliteitspreventie en Veiligheid stemmen we af over het Keurmerk Veilig Buitengebied. Vanwege het primaat van de gemeenten en andere directe spelers in het veld bij de VAB aanpak zetten we, naast deze thematische aanpak, in op samenwerking op intergemeentelijk niveau. Hierbij hebben we oog voor de regionale verschillen in de opgave. We hebben daarom de Gebiedscommissie Utrecht West om VAB-advisering gevraagd. In de Regio's Foodvalley en Amersfoort is de samenwerking al verder gevorderd. Dit willen we verbreden naar een meer provinciebrede aanpak. We haken aan waar energie is. De VAB-pagina zal in de loop van de tijd steeds meer als platform gaan functioneren. Verder sluiten we met de VAB-aanpak zoveel mogelijk aan op de samenwerkingsverbanden die er al zijn, intergemeentelijk en thematisch. 2. Hiertoe de inzet van de VAB-loketten (Oost en West) te evalueren; 3. De mogelijkheden voor opschaling van de loketaanpak (na evaluatie), in samenhang met het strategiedocument, over de gehele provincie te onderzoeken; In Utrecht west is er geen (pilot) VAB-loket geweest. De Gebiedscommissie Utrecht West is om een VAB-advies gevraagd. In de regio's Amersfoort en Foodvalley is er een VAB-loket, zie onderdeel 'Subsidies verstrekken'. Dit programma gaat een tweede fase in. 4. Twee projecten in uitvoering te nemen als pilot met provinciale betrokkenheid, Dit is uitgevoerd, zie onder 'inspirerende voorbeelden' en VAB-programma regio's Amersfoort en Foodvalley. 5. De Staten hierover regelmatig te informeren en in de P&C-documenten te rapporteren over de stand van zaken verwijderd areaal VAB. De onderhavige rapportage is de rapportage als bedoeld. Om inzicht te krijgen in het verwijderd areaal zou er sprake moeten zijn van een boekhouding, maar die is er niet. Ook de gemeenten hebben dit inzicht niet. Een nieuw onderzoek naar de actuele stand van zaken zou als opdracht uitgezet kunnen worden. We wachten hiermee tot
------------	---

alle in dit hoofdstuk genoemde instrumenten volop in werking en gebruik zijn. Eind 2022 is waarschijnlijk een goed moment.

Hiermee is invulling gegeven aan uitvoering van motie 100 (zie ook par. 3.3).

Hoe verder?

Samengevat werken we in 2021 integraal verder aan de aanpak van de Vrijkomende Agrarische Bebouwing. We intensiveren daarvoor de samenwerking met andere overheden, benutten mogelijke kansen binnen gebiedsprocessen voor bijvoorbeeld de stikstofaanpak of bodemdaling en gaan verder met instrumentontwikkeling. We delen nieuwe kennis breed. We stimuleren gemeenten om herbestemming zoveel mogelijk te bekijken binnen het grote geheel aan opgaven.

2.4 Circulaire landbouw

Doelen 2023

- In het kader van de Regiodeal Foodvalley lopen we voorop in de omslag naar (en het leren over) een circulaire landbouw voor intensieve veehouderijen. Dit uit zich in de aanwezigheid van een groot aantal 'living labs', actieve participatie van ondernemers en een ondersteunende kennisinfrastructuur.
- De landbouwsector is aangesloten bij de landelijke aanpak om te komen tot circulaire landbouw.

Activiteiten en resultaten

Regiodeal Foodvalley (zie ook onder thema Gezondheid)

Resultaat	In juli 2019 zijn het Rijk en de regionale partners uit Foodvalley de Regio Deal Foodvalley overeengekomen. Spoor 1, Versnelde transitie van de primaire sector, is voor het thema Circulaire landbouw relevant. Voor de uitvoering van spoor 1 is door de samenwerkende partners 'Boeraanhetroer.nl' gelanceerd. Daar hebben zich tot oktober 2020 al 42 agrarische ondernemers aangemeld voor de proeftuin en zijn vanuit diverse partijen 84 aanmeldingen binnen gekomen voor innovaties, waarvan bijna de helft (37) voor emissiereductie. Afhankelijk van de behoefte vanuit de proeftuinen wordt actieve werving voor deelnemers gestart. In de proeftuin worden innovaties getest die vallen onder de vijf centrale thema's van Boer aan het Roer: Emissie reducerende maatregelen; Circulair veevoer; Bodem- en waterkwaliteit; Sensoring en monitoring en Verdienmodellen. Voor deze thema's zijn expertteam bijeenkomsten, masterclasses en webinars gehouden. Via LaMi.nl dragen we actief bij aan de communicatie met betrekking tot de verschillende activiteiten.
------------------	--

Convenant Weidegang

Resultaat	De provincie draagt aan weidegang bij door het verbeteren van de landbouwstructuur (o.a. kavelruil Kamerik-Harmelen) en door de inzet van POP3 middelen voor kringlooplandbouw en dierenwelzijn (zie ook par. 3.2). Agrarische ondernemers zien wel in dat beweiding naast voordelen voor dierenwelzijn, biodiversiteit en kringloop (stikstof) ook beter kan zijn voor het economisch rendement.
------------------	--

Circulaire en klimaatneutrale melkveehouderij

Resultaat	Op basis van gesprekken en werkbezoeken proberen we onder de noemer kringlooplandbouw meer samenhang en focus aan te brengen in de rol van de provincie in de transitie naar een circulaire en klimaatneutrale melkveehouderij. In de jaren 2017-2019 heeft de provincie POP3 middelen beschikbaar gesteld voor meerdere kringloopprojecten. We zien dat deze projecten bijdragen aan belangrijke thema's uit de SAL: circulaire, natuurinclusieve, klimaatneutrale en economisch rendabele landbouw. Deze thema's hangen onlosmakelijk met elkaar samen op het melkveebedrijf. Belangrijk hierbij is het gebruik van een integrale set van kritische prestatie indicatoren. Deze worden onder andere ontwikkeld in Utrechtse POP3-kringloopprojecten. Concreet hebben we gewerkt aan: - De ontwikkeling van een format waarmee duurzame bedrijfsplannen kunnen worden opgesteld in het kader van Duurzame Landbouw met Natuur - Begeleiding spoor 1 Regiodeal Foodvalley - Communicatie over projecten kringlooplandbouw, duurzaam bodembeheer en klimaat via LaMi.nl - Onderzoek naar de ontwikkeling van duurzame melkveehouderij binnen Veenweiden in Beweging - Ontwikkeling van een proeftuin Kringlooplandbouw in de Kromme Rijn in overleg met LTO Noord. Hier liggen kansen om kringlopen te sluiten door samenwerking tussen veeteelt, akkerbouw en fruitteelt. - We dragen actief bij aan een vervolg op de Proeftuin Veenweiden. Dit doen we in overleg met de aanpak stikstof en bodemdaling. We dragen bij aan de gebiedsgerichte aanpak van stikstof. Kringlooplandbouw kan bijdragen aan de reductie doelstelling en zorgt voor een integrale aanpak op de bedrijven. We denken mee over de toekomst van de landbouw in de zones rondom Natura 2000 gebieden. We geven invulling aan het innovatie en stimuleringsplan uit de Leidraad Gebiedsgerichte aanpak stikstof. Belangrijk aandachtspunt voor zowel circulaire als klimaatneutrale landbouw is de bodem. Goed bodembeheer voorkomt emissies van nutriënten en broeikasgassen. Door opbouw van organische stof wordt water beter vastgehouden. We hebben in 2020 aandacht voor de bodem geagendeerd in de programma's Klimaatadaptatie en Bodem en Water.
-----------	--

Beter benutten reststromen

Resultaat	We hebben adviesbureau DLV opdracht gegeven om een workshop te organiseren over koolstofopbouw in landbouwbodems met gebruik van compost van reststromen. Dit heeft ertoe geleid dat het onderwerp aandacht heeft gekregen binnen de Regiodeal Foodvalley en het Actieplan Duurzame Landbouw met Natuur. Het onderwerp is ook opgenomen in het Uitvoeringsprogramma Circulaire Samenleving provincie Utrecht.
-----------	--

Overige activiteiten (niet genoemd in SAL)

Aanjager projecten / LaMi (AVP)

Resultaat	Masterclass Kringlooplandbouw voor medewerkers waterschappen en provincie In 2019 en 2020 hebben we middelen ingezet voor diverse projecten: • Koplopers Koolstofkringlopen (20 deelnemers) • Workshop koolstoflandbouw (15 deelnemers)
-----------	--

	• Onderzoek naar mogelijkheden voor kringlooplandbouw in Groot Wilnis Vinkeveen • Onderzoek naar landbouwkundige aspecten van weidevogelbeheer met drukdrainage Uitgave van Boek Bodemsignalen, in samenwerking met uitvoerders van projecten met aandacht voor bodem. Het boekje is gratis ter beschikking gesteld aan deelnemers van projectbijeenkomsten met aandacht voor bodem.
--	--

Overige activiteiten

Resultaat	- Over mogelijke inzet van Bokashi is afstemming gezocht met de fruitteeltsector. Mogelijkheden worden gezien voor het mogelijk bij elkaar brengen van biomassastromen en die te koppelen aan agrarische bedrijven (bijv. ook voor maaisel waterschappen). - Begeleiding van stagiaire van de UvA met onderwerp 'Transitie intensieve varkenshouderij naar kringlooplandbouw in de Gelderse Vallei'.
------------------	---

2.5 Natuurinclusieve landbouw

In de Samenwerkingsagenda Landbouw onderscheiden we twee subthema's bij Natuurinclusieve landbouw. Dit zijn het subthema Duurzame landbouw met natuur en het subthema Waterkwaliteit.

Subthema: Duurzame landbouw met natuur

Doelen 2023

- De projecten van het Actieplan Duurzame landbouw met Natuur zijn in uitvoering en werken toe naar de volgende resultaten:
 - 50 duurzame bedrijfsplannen zijn operationeel (met geïntegreerde doelen op het gebied van circulariteit, natuur, milieu, energie, water, bodemdaling, landschap en klimaat).
 - De kennis en ervaringen met deze duurzame bedrijfsplannen zijn gedeeld met alle boeren in Utrecht.
 - Voor het genereren van alternatieve methoden van de groene contour-realisatie is eind 2020 een pilot natuurinclusieve landbouw in de groene contour uitgevoerd en geëvalueerd.
 - Monitoringsgegevens van flora en fauna zijn voldoende voorhanden om tot efficiënte inrichting- en beheermaatregelen te komen en biodiversiteitseffecten in beeld te brengen.
 - Het (digitale) kennisplatform is dé informatieplek voor natuurinclusieve landbouw in de provincie Utrecht en wordt veelvuldig geraadpleegd door agrariërs en andere betrokkenen.
 - Door de gezamenlijke uitvoering van het Actieplan Duurzame Landbouw met Natuur is het vertrouwen en de samenwerking tussen de partners van het actieplan gegroeid.
- De Utrechtse melkveehouders doen mee met de Biodiversiteitsmonitor Melkveehouderij.
- De agrarische sector werkt volgens een Gedragscode Natuur. Normaal agrarisch gebruik op en buiten het boeren erf is in overeenstemming met de Wet natuurbescherming (Wnb).

Activiteiten en resultaten

Uitvoering Actieplan Duurzame Landbouw met Natuur

Resultaat	In 2019 hebben we de uitvoering financieel mogelijk gemaakt. Door de corona crisis is de uitvoering later op gang gekomen. We denken mee bij de uitvoering van de projecten, met name Duurzame Bedrijfsplannen, Monitoring en Kennisplatform. Voor het Kennisplatform wordt samengewerkt met het provinciaal platform LaMi. Hierdoor worden alle boeren in Utrecht bereikt. Er zijn meerdere webinars georganiseerd. Aan het format voor de Duurzame Bedrijfsplannen hebben we actief meegewerkt. Tot einde 2020 zijn 15 duurzame bedrijfsplannen opgesteld en een tiental is in de maak. Het is de bedoeling dat deze integraal van karakter zijn en ook leiden tot aanpassing van het bedrijf. De meeste plannen gaan tot nu toe echter in op bepaalde aspecten van het bedrijf. De inzet is om dit in 2021 te verbeteren. Van meerdere gebieden zijn analyses gemaakt van voorkomende biodiversiteit. Deze analyses worden gebruikt voor bewustwording en invulling van de duurzame bedrijfsplannen. In 2020 is DLmN ook gestart met de ontwikkeling van het project Verdienmodellen dat in 2021-2023 zal worden uitgevoerd. Als provincie proberen we DLmN ook te verbinden met andere projecten en opgaven, zoals de Plattelandscoaches en Regiodeal Foodvalley en andere activiteiten in het kader van kringlooplandbouw.
------------------	---

Pilot natuurinclusieve landbouw in de Groene Contour

Resultaat	In oktober 2020 is het conceptadvies door de partners Actieplan Duurzame Landbouw met Natuur opgeleverd. Dit advies wordt vertaald naar een aanpak voor de Groene Contour die binnen de Kopgroep Akkoord van Utrecht wordt besproken.
------------------	---

Twee GLB-pilots natuurinclusieve landbouw

Resultaat	Beide pilots worden door de agrarische collectieven Utrecht-Oost en Rijn, Vecht & Venen uitgevoerd. De pilots zijn provinciegrensoverschrijdend en dragen bij aan kennisontwikkeling over natuurinclusieve landbouw. De pilots worden gefinancierd door LNV. Beide pilots gaan over de regionale invulling van de ecoregelingen in het nieuwe GLB (vergroening van de inkomenssteun). De veenweiden en kleinschalig landschap op zand zijn de regio's. De provincie zal de resultaten inbrengen in het proces van het opstellen van het Nationaal Strategisch Plan voor de 4 ^e GLB periode, dat landelijk vorm krijgt.
------------------	---

Overige activiteiten en resultaten (niet genoemd in SAL)

Agroforestry als verdienmodel voor Natuurinclusieve landbouw (NIL)

Resultaat	Agroforestry is de bewuste combinatie bomen en struiken met de productie van voedsel. Daarmee wordt de biodiversiteit van de landbouw vergroot. Het kan een nieuw verdienmodel zijn voor natuurinclusieve landbouw. We zijn gestart met de ontwikkeling van beleid. Dit doen we grotendeels in het kader van de bossenstrategie. Binnen DLmN is het onderwerp reeds opgepakt. Daarnaast organiseert de NMU een netwerk in de provincie. We verkennen de mogelijkheden om deel te nemen aan de Green Deal Voedselbossen.
------------------	---

Subthema: Waterkwaliteit

Doelen 2023

- De provincie heeft zicht op en zekerheid over de risico's die volgen uit concentraties van diergeneesmiddelen en microverontreinigingen in het oppervlaktewater.
- Vanuit een samenwerking tussen agrariërs en waterschappen is een pakket aan maatregelen ontwikkeld en geïmplementeerd gericht op inrichting, beheer en investeringen. Deze maatregelen reduceren de emissies naar het oppervlaktewater.
- In samenwerking met de waterschappen zijn ecologische doelen vastgesteld voor het Utrechtse oppervlaktewater ('overig' water) dat niet is aangewezen als Europese Kaderrichtlijn Water ('waterlichaam').
- Het Convenant Schoon water Utrechtse fruitteelt 2.0 is uitgevoerd en geëvalueerd.

Activiteiten en resultaten

Deltaplan-aanpak Waterkwaliteit

Resultaat	In 2019 en 2020 heeft de provincie met de waterschappen afspraken gemaakt over de bijdrage van de provincie aan subsidieregelingen van de waterschappen zoals het Regionaal Partnerschap voor Bodem en Water van HDSR en AGV. Hiermee draagt de provincie bij aan het realiseren van de doelstelling van de Kaderrichtlijn Water.
------------------	---

Deltaplan Agrarisch Waterbeheer (DAW)

Resultaat	Het DAW is een landelijk programma via het ministerie van Infrastructuur en Waterstaat. Projecten worden via allerlei routes aangejaagd (POP3, provincies, etc). De provincie volgt het DAW nauwlettend en kijkt waar er mogelijkheden liggen om waterkwaliteitsdoelen te bereiken.
------------------	---

Samenwerking landbouw en waterschappen versterken

Resultaat	We hebben regelmatig contact met waterschappen en DAW-coördinatoren om activiteiten af te stemmen of samen te organiseren. Dit doen we op het vlak van bodemdaling, kringlooplandbouw en natuurinclusieve landbouw. Belangrijke resultaten zijn: - Bijdrage van het KRW-budget aan subsidieregelingen van waterschappen (zie hierboven) - Gecoördineerde inzet van POP3 middelen op het thema water in 2018, 2019 en in de komende transitieperiode 2021 en 2022. - Gezamenlijke communicatie via LaMi - LaMi projectopdracht 'Zelf meten erfafspoeling'. - LaMi projectopdracht 'Uit de kwel', gericht op de aanpak van kwelproblemen in de landbouw bij het Amsterdam-Rijnkanaal.
------------------	--

Convenant Schoon water Utrechtse fruitteelt 2.0 verbinden met Actieplan

Resultaat	De Utrechtse fruitteelt heeft de afgelopen jaren uitstekend gebruik gemaakt van de mogelijkheden die we hebben gecreëerd in POP3. Er zijn meerdere kennis- en innovatieprojecten gesubsidieerd en de telers hebben veel geïnvesteerd in efficiëntere spuitapparatuur, duurzaam bodembeheer en water besparen. De fruitteelt krijgt bijzondere aandacht binnen Duurzame Landbouw met Natuur (DLmN).
------------------	--

De activiteiten voor Vaststellen ecologische doelen 'overig water' zijn onderdeel van het op te stellen Bodem en Waterprogramma provincie Utrecht 2022-2027 (BWP). Onderzoek naar

Diergeneesmiddelen en microverontreinigingen in water (zoals omschreven in de SAL) valt nu binnen de aanpak van opkomende stoffen. Dat is een aparte paragraaf binnen het op te stellen BWP. We zijn actief in zowel het duiden van de omvang door monitoring als het volgen van onderzoeken voor mogelijke acties.

2.6 Klimaatneutrale landbouw

In de Samenwerkingsagenda Landbouw onderscheiden we twee subthema's bij klimaatneutrale landbouw. Dit zijn het subthema Klimaat en het subthema Bodemdaling.

Subthema: Klimaat

Doelen

De doelen voor klimaat voor 2030 en 2023 worden afgeleid uit het Klimaatakkoord. Dit landelijke Klimaatakkoord is 28 juni 2019 afgesloten. Op basis van de in het Klimaatakkoord gestelde doelen gaat de provincie met haar samenwerkingspartners in gesprek om onze (gedeelde) inzet op de lange termijn verder te concretiseren.

Activiteiten en resultaten

Klimaatakkoord	
Resultaat	We geven in Utrecht op een aantal fronten invulling aan het Klimaatakkoord en de provinciale rollen die daarbij genoemd worden: • We zetten actief POP3 middelen in, met name investeringssubsidies op energiebesparing en opwekken van energie • We dragen bij aan het programma veenweiden/afremmen bodemdaling • We stimuleren de kringloopaanpak waarmee de ondernemer ook kan sturen op uitstoot broeikasgassen en koolstofopslag in de bodem.

Uitvoering provinciaal Programma Klimaatadaptatie	
Resultaat	Binnen het Programma Klimaatadaptatie 2020-2023 van de provincie (vastgesteld september 2020) wordt onder het verankeren van klimaatadaptatie in het provinciaal beleid ook het onderwerp klimaatadaptatie in relatie tot landbouw opgepakt. Inmiddels zijn de eerste stappen gezet in de samenwerking tussen het programma Klimaatadaptatie en de Samenwerkingsagenda landbouw. Vanuit dit programma worden drie sporen gevolgd voor verankering van klimaatadaptatie in het provinciaal landbouwbeleid: • Klimaatadaptatie voor landbouw opnemen in de verschillende interne en externe trajecten en programma's; • Geïdentificeerde witte vlekken agenderen, waar klimaatadaptatie nog niet in de volle breedte in het beleid kan worden meegenomen; • Agenderen en benutten van kansen in overgangsgebieden van stad naar platteland (zowel landbouw- als natuurgebied). Het cluster SAL is nauw betrokken bij de uitwerking van deze sporen en adviseert en ondersteunt het team klimaatadaptatie. De opgaven en mogelijkheden voor klimaatadaptatie in de landbouw verschillen per regio. In de Gelders Vallei is sprake van droogte en beregning is niet altijd mogelijk. In het POP3- project Flexibel waterpeilbeheer Utrecht-Oost hebben agrariërs gezocht naar mogelijkheden om water langer vast te houden.

Energieneutrale landbouwsectoren

Resultaat	Het project Energieneutrale Melkveehouderij (ENM) is 14 februari 2020 formeel afgerond. Dit project is uitgevoerd samen met LTO, NMU, CLM, Programmabureau Utrecht-West en O-gen. Via verschillende POP3 investeringssubsidie is afgelopen jaren geïnvesteerd door melkveehouders in o.a. kleine windmolens (tot 20 meter) en elektrische machines in combinatie met eigen opwek. De stuurgroep Energieneutrale Melkveehouderij heeft een advies opgesteld om te leren van dit traject en de opgedane kennis blijvend in te zetten. Na ENM is geen apart nieuw traject gestart. Energieneutrale projecten zullen worden opgepakt in het kader van uitvoering Programmaplan Energietransitie 2020-2025.
------------------	---

Asbest eraf, zonnepanelen erop (motie 98)

Resultaat	De uitvoering van deze motie 98 wordt opgepakt in het kader van project Plattelandscoaches (zie aldaar).
------------------	--

Op de activiteit 'Waterberging en retentie realiseren' wordt ingegaan in het op te stellen Bodem en Waterprogramma provincie Utrecht 2022-2027. Aan bod komt zowel de normeringsstrategie als de uitvoering via Zoetwatervoorziening Oost Nederland (ZON).

Subthema: Bodemdaling

Doelen 2023

- Het provinciaal Programma Bodemdaling (2019 – 2020) is uitgevoerd.
- Voor de gebieden waar geen of alleen een aangepaste vorm van landbouw mogelijk blijkt te zijn, zijn de ontwikkelingsperspectieven in beeld gebracht en is verkend hoe deze kunnen worden gerealiseerd.

Activiteiten en resultaten

Programma Bodemdaling

Resultaat	Op 30 september 2020 is het Uitvoeringsprogramma bodemdaling Provincie Utrecht 2020-2023 vastgesteld. Dit uitvoeringsprogramma draagt ook bij aan de doelen van de SAL. Het kavelruilproject Kamerik-Harmelen en Veenweiden in Beweging maken deel uit van het Uitvoeringsprogramma. We denken mee over de gebiedsgericht aanpak en het innovatiespoor. De doelen en ambities van dit Uitvoeringsprogramma bodemdaling zijn actueler dan die in de Samenwerkingsagenda, en daarmee nu leidend in de aanpak van bodemdaling. Zo worden in het Uitvoeringsprogramma Bodemdaling gebieden aangewezen waar we aan de slag gaan met het afremmen van bodemdaling en wordt ingezet op innovatie.
------------------	---

2.7 Overig

LaMi

Wat	Onder de titel "LaMi" zijn projecten onder verschillende SAL-thema's uitgevoerd en aangejaagd. De communicatie van zowel onze eigen activiteiten en projecten als die van derden komt thematisch samen op het platform LaMi. Via LaMi verloopt de
------------	---

	communicatie over de delen van kennis en over bijeenkomsten die vanuit LaMi-projecten, AVP-projecten en POP3 projecten worden georganiseerd. Dit communicatie platform bestaat uit de website LaMi.nl, een maandelijkse digitale nieuwsbrief en 2 keer per jaar het uitgeven van het krantje “de Aanjager”. Zowel het traject Duurzame Landbouw met Natuur als het project Plattelandscoaches communiceert via het LaMi platform. We hebben een adviesvraag uitgezet voor een duurzame voortzetting van het LaMi platform als middel om de agrariërs te helpen in beweging te komen om de transitie van de landbouw te realiseren. We zoeken bij de duurzame voortzetting van LaMi nadrukkelijk en actief de samenwerking met onze belangrijkste partners.
--	--

Overige activiteiten en resultaten

Wat	- Advisering bij en beoordeling van POP3-projecten - In IPO-verband bijdrage aan GLB/NSP - Advisering Herenboeren Soest bij het zoeken naar een geschikte locatie - Advisering Dierenwelzijn en diergezondheid. O.a. m.b.t. vogelgriep en varkenspest - Organiseren en/of faciliteren t.b.v. diverse werkbezoeken aan agrarische bedrijven
------------	--

3. Moties

Tijdens de behandeling van de Landbouwvisie (september 2019) en de Samenwerkingsagenda Landbouw (februari 2019) zijn meerdere moties aangenomen. Dit hoofdstuk geeft een overzicht van die moties en duidt hoe die moties zijn opgepakt. Bij een aantal moties wordt verwezen naar de thema's in hoofdstuk 2.

3.1 Motie 13. Landbouwcoaches breder inzetten

Inhoud motie (SAL)

Uit te werken hoe landbouwcoaches breder inzetbaar en dienstbaar gemaakt kunnen worden.

Uitwerking

Via Statenbrief 2020RGW39 Implementatie erfbegeleiders – landbouwcoaches is PS in RGW 12 februari 2020 geïnformeerd over de brede inzet van Plattelandscoaches.

Zie ook paragraaf 3.3, thema Economische rendabele landbouw, Subthema: Ruimtelijk beleid en landbouwstructuur.

Afronding

Na de bespreking van de Statenbrief in de commissie RGW is de motie tijdens PS van 4 maart 2020 afgedaan.

3.2 Motie 14. Utrechtse aanpak dierenwelzijn

Inhoud motie (SAL)

- Te komen met een voorstel voor een Utrechtse aanpak om waar mogelijk het welzijn van landbouwhuisdieren te verbeteren.

Deze motie is aangenomen 18 februari 2019 bij de behandeling van de Samenwerkingsagenda Landbouw (PS2019RGW03).

Uitwerking

Naar aanleiding van de motie 14 hebben we eerst een verkenning uitgevoerd naar onze rollen en verantwoordelijkheden op het gebied van dierenwelzijn en hebben we op een rij gezet wat we als provincie doen ter verbetering van dierenwelzijn en welke ontwikkelingen spelen. Vervolgens gaan we in op de invulling van de motie.

1. Rollen en verantwoordelijkheden provincie	
Normen en kaders	Het dierenwelzijnsbeleid is geregeld op nationaal en EU-niveau. Voor het welzijn van gehouden dieren gelden Europese en Nederlandse regels waar houders van deze dieren zich aan moeten houden. De Nederlandse regels staan in de Wet dieren en het Besluit houders van dieren, de Regeling houders van dieren en de Regeling diergeneeskundigen. De NVWA houdt toezicht op het welzijn bij bedrijfsmatige houders van dieren. Hiervoor worden bedrijven bezocht door inspecteurs van de NVWA. Voor de handhaving geeft de wet de NVWA verschillende soorten strafrechtelijke en bestuursrechtelijke mogelijkheden.
Rol provincie	De provincie heeft geen formele rol in de toezicht en handhaving op dierenwelzijn.

2. Wat doen we als provincie ter verbetering van dierenwelzijn?	
Wat	• In ons ruimtelijk beleid sturen we op grondgebondenheid. Dit is weliswaar een indirecte sturing, maar draagt wel bij aan dierenwelzijn. • Wanneer veehouderijen willen uitbreiden tot een agrarisch bouwperceel groter dan 1,5 ha, dan is, los van andere voorwaarden, verbetering van dierenwelzijn een van de duurzaamheidseisen in de Ontwerp Omgevingsverordening. • We stimuleren kavelstructuurverbetering waardoor het weiden van koeien makkelijker inpasbaar is in de bedrijfsvoering. Wij faciliteren daarmee indirect de mogelijkheid tot verbetering van dierenwelzijn. Voorbeeld is de kavelruil Kamerik-Harmelen. • Voor al ons beleid en maatregelen aangaande landbouw is en blijft zorgvuldig omgaan met dieren steeds het uitgangspunt. Dat betekent dat bij inzet van instrumenten (zoals bijvoorbeeld plattelandscaches of beoordeling van subsidieaanvragen) altijd het totaalpakket in ogenschouw wordt genomen, waaronder ook dierenwelzijn. Zo zetten wij subsidie-instrumentarium (POP3) in voor innovatie, verduurzaming en/of verbetering dierenwelzijn. Provincie Utrecht heeft een regeling voor jonge boeren, waarin investeringssubsidie gegeven kan worden op diverse onderwerpen waaronder dierenwelzijn. Bovenstaande doen we niet specifiek vanuit een expliciete aanpak, maar is 'verweven' in alle landbouwactiviteiten en subsidiemogelijkheden.

3. Onderzoek Raad voor Dierenaangelegenheden	
Wat	Eind 2020 is de Raad voor Dierenaangelegenheden (RDA) gestart met een onderzoek naar dierenwelzijn. Voluit luidt het onderwerp 'Het dier in verschillende overheidslagen' en het onderzoek de verhoudingen tussen het gemeentelijke,

provinciale, functioneel bestuurlijke en landelijke dierenwelzijnsbeleid (inclusief diergezondheid). Aanleiding is dat op het terrein van dierenwelzijn er een toenemende aandacht lijkt te zijn op lokaal, provinciaal en regionaal niveau. Inwoners, lokale en regionale overheden hebben in het dagelijks leven te maken met dieren: in de huiselijke omgeving, bij evenementen en met wilde dieren die in hun nabijheid leven. Er leven op lokale, provinciale en regionale niveaus vragen over welke ruimte en mogelijkheden er zijn binnen het landelijke beleid en bestaande juridische kaders en wat de beste aanpak zou kunnen zijn voor bepaalde problemen (welke methode moet op welk bestuursniveau worden aangepakt). De RDA onderzoekt en reflecteert welke mogelijkheden en belemmeringen gemeentelijke, provinciale, functioneel bestuurlijke (zoals waterschappen) en landelijke portefeuillehouders dierenwelzijn ervaren bij het formuleren en uitvoeren van dierenwelzijnsbeleid. De RDA-zienswijze 'Het dier in verschillende overheidslagen' wordt in het voorjaar 2021 verwacht.

Vervolg

Wij willen het onderzoek van de Raad voor Dierenaangelegenheden over 'Het dier in verschillende overheidslagen' gebruiken om ons nader op dit onderwerp te oriënteren. **We beschouwen motie 14 daarom nog niet als afgedaan.**

3.3 Motie 100. VAB's en Motie 115. VAB en criminaliteit

Inhoud motie 100 (30-10-2019)

- In 2020 de aanpak terugdringing VAB middels een VAB-platform (provincie, gemeenten en maatschappelijke partners) concreet te maken;
- Hiertoe de inzet van de VAB-loketten (Oost en West) te evalueren;
- De mogelijkheden voor opschaling van de loketaanpak (na evaluatie), in samenhang met het
- Strategiedocument, over de gehele provincie te onderzoeken;
- 2 projecten in uitvoering te nemen als pilot met provinciale betrokkenheid.

Inhoud motie 115 (11-11-2020)

- Jaarlijks, in de rapportage over de uitvoering samenwerkingsagenda landbouw, te rapporteren over de voortgang. Voor de eerste keer in januari 2021;
- in de rapportage de samenwerkingsmogelijkheden met gemeenten op te nemen voor wat betreft toezicht en handhaving op VAB locaties;
- de komende jaren prioriteit te geven aan VAB oplossingen om te voorkomen dat criminele organisaties vaste voet krijgen in de provincie Utrecht.

Uitwerking

Zie paragraaf 3.3, thema Economische rendabele landbouw, Subthema: Vrijkomende agrarische bebouwing.

Afronding

Met het project Aanpak VAB is uitvoering gegeven aan motie 100 en voor wat betreft de rapportage voorjaar 2021 aan motie 115. De overige punten van motie 115 krijgen uitwerking binnen de lopende VAB aanpak.

3.4 Motie 103. Het belang van kinderboerderijen

Inhoud motie (Landbouwvisie 24-09-2018):

- Te onderzoeken wat het belang van kinderboerderijen is voor het bereiken van onze doelen in de landbouwvisie;
- In kaart te brengen hoe het met de kinderboerderijen gaat in de provincie Utrecht; Een plan maken om de kinderboerderijen indien nodig te ondersteunen;
- Te onderzoeken hoe kinderboerderijen kunnen bijdragen aan de kennis van de boerderij bij kinderen (uit de stad).

Uitwerking

Voor de uitwerking verwijzen we naar statenbrief dd. 24 september 2019, nr. 81F793CD.

Afronding

Met de instemming met de statenbrief tijdens PS d.d. 30 oktober 2019 is deze motie afgedaan.

3.5 Moties die worden meegenomen in andere sporen

Een aantal moties die zijn aangenomen tijdens behandeling van de Landbouwvisie (2018) en de Samenwerkingsagenda Landbouw (2019) worden meegenomen in andere sporen dan de uitvoering van de Samenwerkingsagenda. Het gaat om de volgende moties.

Motie 87 Toekomstbestendige landbouw (6-11-2017): wordt meegenomen in de Omgevingsvisie.

Motie 96 Landbouw en luchtkwaliteit (Landbouwvisie 24-09-2018): wordt meegenomen in de Uitvoeringsagenda gezonde lucht.

Motie 97A Menukaart FoodValley (Landbouwvisie 24-09-2018): wordt meegenomen in de Omgevingsvisie.

Motie 99A Gezonde landbouwbodem (Landbouwvisie 24-09-2018): is afgedaan met de vaststelling van de Samenwerkingsagenda Landbouw door PS d.d. 18-02-2020. Een nadere uitwerking van het provinciaal pachtbeleid is meegenomen met de Nota Grondbeleid.

Zie paragraaf 2.3, thema Economische rendabele landbouw, Subthema: Ruimtelijk beleid en landbouwstructuur.

4. Tot slot

De Samenwerkingsagenda Landbouw hebben we destijds gekenmerkt als een dynamische agenda die de ambities uit de Landbouwvisie nader concretiseert en ons helpt om deze ambities samen met anderen stapsgewijs te realiseren. Vele activiteiten zijn sindsdien opgepakt, de rol van de provincie varieerde (en varieert) per project of activiteit. Dan weer was het aanjagend, dan weer faciliterend of stimulerend en soms was het sturend.

Samenwerking

Voor het project **Plattelandscoaches** hebben we actief alle relevante partijen en stakeholders vanaf de aanloop betrokken bij het project. In de aanloop hebben ze geadviseerd bij de opzet en organisatie. Nu zitten zij allemaal in een kerngroep en denken kritisch én constructief mee over het realiseren van de doelen en resultaten, treden op als ambassadeurs van het project en stimuleren de doelgroep (soms hun achterban) om deel te nemen en te zorgen voor draagvlak.

Het **LaMi** platform is een toegankelijk middel om de agrariërs te helpen in beweging te komen om de transitie van de landbouw te realiseren. De website LaMI.nl, de maandelijkse digitale nieuwsbrief en het krantje “de Aanjager” kent een hoge respons onder agrariërs. Ook het traject Duurzame

Landbouw met Natuur en het project Plattelandscoaches communiceren via het LaMi platform. We zoeken bij de duurzame voortzetting van LaMi nadrukkelijk en actief de samenwerking met onze belangrijkste partners.

De uitvoering van het **Actieplan Duurzame Landbouw met Natuur** (DLmN) is een voorbeeld van samenwerking met landbouw- én natuurorganisaties waarbij de provincie niet de kar trekt maar ondersteunt (o.a. financieel) en faciliteert.

Samenvattend geeft deze rapportage een overzicht van de activiteiten die in het kader van de Samenwerkingsagenda Landbouw zijn uitgevoerd. Ook geeft het een stand van zaken van de uitvoering van de moties die zijn verbonden aan Landbouwvisie en SAL.

In 2024 vindt de evaluatie van de SAL plaats.